

Ympäristöministeriö

Luontoympäristöosasto

Eritysasiantuntija Vilja Klemola

Lainsäädäntöneuvos Erja Werdi

LAUSUNTOTIIVISTELMÄ

VN/7037/2020

21.8.2020

LAUSUNTOTIIVISTELMÄ

Luonnos asetukseksi kaupunkien vesien hallintaa ja haitallisten
aineiden vähentämistä koskeviin hankkeisiin myönnettävästä
valtionavustuksesta

Sisällys

Johdanto.....	3
Tausta.....	3
Tavoitteet.....	3
Lausuntovaihe	3
Kokoavia näkökohtia lausunnoista	4
Yleiset näkemykset luonnoksesta.....	4
Yleisperusteluihin liittyvät näkökohdat	5
Pykäläluonnoksiin liittyvät näkökohdat	6
1 § Soveltamisala	6
2 § Määritelmät	6
3 § Valtionapuviranomainen	6
4 § Avustettavat hankkeet.....	6
5 § Avustuksen myöntämisen yleiset edellytykset ja rajoitukset	7
6 § Avustuksen saaja	8
7 § Avustuksen enimmäismäärä	8
8 § Hyväksyttävät kustannukset	8
9 § Voimaantulo.....	9
Muu näkökohta	9
EU:n valtioneuvoston päätöksen soveltaminen.....	9

Johdanto

Uudella valtioneuvoston asetuksella mahdollistettaisiin valtionavustuslain (688/2001) mukaisten valtionavustusten myöntäminen kaupunkien vesien hallinnan ja haitallisten aineiden hankkeisiin. Tavoitteena on, että asetus annettaisiin syyskuussa 2020 ja että se tulisi voimaan pian sen jälkeen. Asetuksen perusteella elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi hakemuksiin perustuen valtionavustuspäätöksiä kaupunkien vesien hallintaan ja haitallisten aineiden vähentämiseen tähtäävien hankkeiden toteuttamiseen.

Tausta

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämeren tilaa, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan sisältyvä vesiensuojelun tehostamisohjelma on uusi keino vesien- ja merenhoidon toimeenpanossa. Kaupunkien vesien hallinta ja haitallisten aineiden vähentäminen on vesiensuojelun tehostamisohjelman yksi teema. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksista annetun asetuksen (1373/2018) mukaisesti Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hoitaisi vesiensuojelun tehostamisohjelman kaupunkien vesien hallinnan ja haitallisten aineiden vähentämisen hankkeiden valtionapuviranomaisen tehtävät.

Tavoitteet

Asetuksella säädettäisiin valtion varoista myönnettävästä valtionavustuslain 5 §:n 3 momentin mukaisesta erityisavustuksesta vesiensuojelua edistäviin kaupunkien vesien hallinnan ja haitallisten aineiden vähentämisen hankkeisiin. Kyseessä olisi uusi, määräaikainen asetus.

Lausuntovaihe

Asetusluonnos ja perustelumuistio olivat lausunnolla 19.5.-25.6.2020 Lausuntopalvelu.fi:ssä.

Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta: Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Pohjanmaan ELY, Etelä-Savon ELY, Geologian tutkimuskeskus GTK, Hämeen ELY-keskus, Ilmatieteen laitos, Kaakkois-Suomi ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, Kalatalouden keskusliitto, KEHA-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Lapin ELY-keskus, Liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Luonnonvarakeskus LUKE, Maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Metsähallitus, Natur och Miljö rf, Oikeusministeriö, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Savon ELY-keskus, ProAgria Keskusten liitto, Puolustusvoimat, Saamelaiskäräjät, Satakunnan ELY-keskus, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Suomen vesiyhdistys ry, Suomen ympäristökeskus, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund rf, Työ- ja elinkeinoministeriö, Uudenmaan ELY-keskus, Valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus, WWF Suomi, Väylävirasto, Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry. Lausunnon saivat antaa muutkin kuin jakelussa mainitut.

Lausunnon antoivat: Pirkanmaan ELY-keskus, KEHA-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Metsähallitus, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry (SLL), WWF Suomi, Suomen ympäristöoikeustieteen Seura ry (SYS) ja Suomen Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry.

Lisäksi muutamat tahot ilmoittivat, että eivät lausu. Näitä olivat oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, puolustusministeriö, Väylävirasto, Pohjois-Savon ELY-keskus, pääesikunta, Geologian tutkimuskeskus ja Ilmatieteen laitos.

Kokoavia näkökohtia lausunnoista

Lausunnoissa suhtauduttiin esitykseen myönteisesti. Valtionavustus nähtiin kannatettavaksi ja esitystä pidettiin tarpeellisena. Lausunnoissa esitettiin kuitenkin muutamia tarkennus- ja selkeytystoiveita.

Asetuksen soveltamisalan (1 §) osalta esitettiin, että asetuksen suhdetta vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (714/2015) kanssa selkeytettäisiin, sillä soveltamisala näiden osalta on joiltain osin päällekkäinen. Valtionapuviranomaista (3 §) koskien lausuttiin, että olisi hyvä selkeyttää ELY-keskusten välistä työnjakoa avustushakemusten käsittelyssä. Avustettavia hankkeita koskevan 4 §:n osalta lausuttiin, että mikromuovit olisi hyvä mainita erikseen. Lisäksi katsottiin, että hanketyyppiäottelua on syytä vielä uudelleen tarkastella vaarallisia aineita ja muita haitallisia aineita koskevien hanketyyppien osalta.

Avustuksen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ja rajoituksia koskevan 5 §:n osalta lausuttiin, että asetuksessa voisi olla hyvä määritellä hakemukseen sisällytettäväksi edellytetyt tiedot ehdotusta tarkemmalla tavalla. Avustuksen hakijaa koskevan 6 §:n osalta toivottiin, että myös valtio liikelaitokset voisivat olla avustuksen hakijoina. Avustuksen enimmäismäärän (8 §) osalta tuotiin esiin, että ei ole toivottavaa, että säädöstä sovelletaan eri lailla siitä riippuen, onko avustuksen saaja EU:n valtioneuvoston päätöksen piirissä vai ei.

Hyväksyttäviä kustannuksia koskevan 8 §:n osalta useampi lausunnonantaja ehdotti, että kustannusten avustuskelpoisuus syntyisi sen jälkeen, kun hakemus on tullut vireille. Tämä on ollut lausunnonantajien mukaan yleisenä käytäntönä. Voimaantuloa koskevan 9 §:n osalta lausuttiin, että määräaikaisen asetuksen voimassaoloaika tulisi pidentää vähintään vuoteen 2027. Tämä on määräaika vesipuitedirektiivin mukaiselle pintavesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiselle.

Pykäläkohtaisten huomioiden lisäksi esitettiin yleisiä näkemyksiä, joissa toivottiin avustusprosessiin osallistuvien organisaatioiden roolin selkeyttämistä sekä muutamia muita tarkennuksia.

Yleiset näkemykset luonnoksesta

Pirkanmaan ELY-keskus pitää kaupunkivesiasetusta ja sen mahdollistamaa avustusjärjestelmää perusteltuna ja tarpeellisena pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren suojelemista, parantamista ja ennallistamista koskevien tavoitteiden edistämiseksi. Luonnos sekä ehdotettu tukimuoto kokonaisuutena selkeyttävät ja vahvistavat näiden toimenpiteiden toteuttamista.

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry lausuu, että hanke on hyvä ja kannatettava.

Suomen Luonnonsuojeluliitto kannattaa esitystä, joka edistää vesien hyvää tilaa. Liitto lausuu, että olisi hyvä, jos asetus voisi olla voimassa pitempäänkin. Mikromuovit kannattaisi mainita soveltamisalassa erikseen. Valtion tutkimuslaitokset ja Metsähallitus voisivat mielestämme olla hankkeissa mukana. Tuesta pitää luonnollisesti raportoida ja sen käyttöä pitää voida valvoa. Tässä asetuksessa kannattaa luonnollisesti ottaa huomioon myös kaikki se, mitä monien muiden vastaavien tukiasetusten tämänkeväisillä lausuntokierroksilla on tukijuridiikasta ja hallinnoinnista esille tullut.

WWF Suomi näkee, että valtioneuvoston asetus tukee vesipuitedirektiivin tavoitetta vesien hyvästä ekologisesta tilasta. Euroopan komission joulukuussa 2019 julkistamassa arviossa vesipuitedirektiivin toimivuudesta todetaan, että vesipuitedirektiivi on tarkoitukseensa sopiva eikä sitä ole tarpeen muuttaa tai heikentää. Komission tekemässä uudelleenarvioinnissa todettiin, että vesipuitedirektiivin tavoitteiden saavuttamisen viivästyminen johtuu suurelta osin muun muassa riittämättömästä rahoituksesta ja hitaasta täytäntöönpanosta. WWF katsoo, että asetus edistää vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden kansallista

täytäntöönpanoa ja että se on hyvin ajankohtainen. WWF katsoo, että ilmastonlämpenemisen seurauksena vesienhallinnan merkitys korostuu vesienhoidossa ja vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamisessa. Vesienhallinnan kannalta keskeistä on käsitellä valuma-alueita kokonaisuuksina ja edistää vesienhallintaa niin maatalousalueilla, metsissä kuin taajamissa. Taajamien hulevedet voivat vaikuttaa merkittävästi alapuolisen alueen tulvimiseen ja sitä kautta vesistöihin päätyviin kasvaviin kiintoaine- ja ravinnekuormiin, minkä takia veden viivyttämiselle tulva-aikoina myös taajamissa on suuri tarve. WWF katsoo, että kaupunkien vesienhallintaan keskittyvät hankkeet toimivat parhaimmillaan hyvänä esimerkkinä valuma-aluetasoisessa vesienhallinnassa ja että ne voivat innostaa muitakin toimijoita toteuttamaan toimenpiteitä muilla maankäyttösektoreilla. WWF katsoo myös, että parhaan lopputuloksen saamiseksi eri maankäyttösektoreiden välinen yhteistyö ja kommunikointi hankkeissa tulisi olla tavoiteltavaa. Kaavoitus voi toimia hidasteena sopivien kohteiden tai alueiden löytämiselle, jolloin yhteistyön merkitys eri maankäyttösektoreiden kanssa korostuu entisestään.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry lausuu, että rahoituksella voidaan tukea ja edistää tiedon ja ymmärryksen lisäämistä haitallisista aineista sekä löytää uusia toimivia keinoja haitta-ainekuormituksen vähentämiseksi, joten pidämme tarpeellisena ja tärkeänä mahdollisuutta tukea valtionavustuksella kaupunkien vesien hallintaa ja haitallisten aineiden vähentämistä koskevia hankkeita.

KEHA-keskus toteaa, että asetusluonnos on kattavasti valmisteltu ja aiheellinen, mutta joitakin huomioita on aiheellista nostaa esiin valtionavustusprosessiin liittyen.

Yleisperusteluihin liittyvät näkökohdat

KEHA-keskus katsoo, että esityksessä asian tausta ja valmistelu sekä muut perustelut ovat KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan kattavat. KEHA-keskus kuitenkin toteaa, että perustelujen maksatusta koskevaa osiota tulee selkeyttää. Yleisperustelujen kohdassa 2.3 lainsäädäntö on mainittu KEHA-keskuksen hoitama maksatustehtävä, mutta avustuksen käytön valvonta ja takaisinperinnät puuttuvat. Takaisinperintätehtävä on kokonainen tehtävä, jonka hoitaa KEHA-keskus, pohjautuen KEHAn toteuttamaan maksatukseen, avustuksen käytön ja tukikelpoisuusvalvontaan. Perusteluteksteihin, kuten myös asetuspykäliin, on jäänyt tältä osin vastuu kuvaamatta selkeästi. KEHA-keskuksen näkökulmasta sen tehtävien laajentaminen valtionavustusten maksamista, takaisinperintää ja käytön valvontaa koskevissa tehtävissä on perusteltua. Esitysluonnoksessa ei ole näkyvästi todettu hallinnon keskeistä tavoitetta: kehittämis- ja hallintokeskuksen tuottavuuden tehostaminen edelleen sekä ELY-keskusten voimavarojen kohdentaminen tehokkaammin tehtäviensä hoitamiseen on edelleen merkityksellinen ja tärkeä vähintäänkin julkisten palveluiden turvaamisen ja niiden kustannusten hillinnän näkökulmista. KEHA-keskus pitää esitystä tulevaisuuteen suuntautuneena ja toteaa esityksen osaltaan toteuttavan iskukykyisen ELY-keskuksen kehityskokonaisuutta, jossa tehtäviä on tarkasteltu ja koottu valtakunnallisiin yksiköihin. KEHA-keskus toteaa samalla esityksen perusteluiden täydennykseksi, että maksatustehtäviä koskevat henkilösiirrot on jo aikaisempina vuosina toteutettu ja vastuu valmistelu- ja esittelytehtävistä siirretty hyvin monissa tehtävissä ELY-lain siirtymäpykälän nojalla jo vuonna 2015 alkaen. Kokoamalla hallinnon tukipalveluita sekä maksatus-, takaisinperintä- ja valvontatehtäviä voidaan paitsi toteuttaa toimintoja tuottavammin ja tehokkaammin, myös kehittää toimintoja hallinnollista taakkaa keventäviksi. Edellä mainituissa tehtävissä on jo toteutettu merkittävä henkilöresurssien tehostaminen KEHA-keskuksessa, ja tehokkuushyötyjä on edelleen saavutettavissa. Tältä osin KEHA-keskus toteaa, että perustelumuioston 1.4. vaikutukset kohdassa on hyvin todettu, ettei merkittäviä organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia olisi.

KEHA-keskus huomauttaa, että perustelumuioston kappaleessa 1.4. on harhaanjohtavuus. Muistiossa todetaan, että ELY-keskus hallinnoi avustusjärjestelmää. Koska asetus annetaan pitkäksi määräajaksi vuoden 2025 loppuun, tulisi avustus toteuttaa kuten muut ELY-keskusten myöntämät ja KEHA-keskuksen maksamat valtionavustukset, yleisessä avustusjärjestelmässä, jota hallinnoi KEHA-keskus. Tällä

varmistettaisiin hakijoiden yhdenvertaisuus, tasapuolinen kohtelu, digitaalinen asian- ja asiakirjojen hallinta, sähköinen asiointi ja toteutetaan valtiovarainministeriön tavoitetta yrityspalvelujen palvelulupaukseen (VM:n kirje VN-714/2020: 'Siirtyminen digitaaliseen palvelutapaan elinkeinotoimintaa harjoittavien viranomaisasiointinnissa '), ja jonka taustalla on myöskin VM- vetoinen 'Julkiset palvelut digitaalisiksi vuoteen 2023 mennessä'- kokonaisuus. Yleisen avustujärjestelmän käyttöönotto tarjoaisi ohjaustaholle ja valtionavustusta myöntävälle ELY-keskukselle reaaliaikaisen näkymän määrärahoihin ja hankkeisiin, ja asiakkaille sähköisen, nykyaikaisen asiointiväylän.

Pykäläluonnoksiin liittyvät näkökohdat

1 § Soveltamisala

Pirkanmaan ELY-keskuksen arvion mukaan jotkin hankkeet voivat olla avustuskelpoisia sekä tämän asetusluonnoksen mukaisen avustuksen kanssa että voisivat saada vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (714/2015) mukaista avustusta. Rajanveto kahden avustustyyppin välillä tulisi selkeyttää siten, että toinen avustuksista määriteltäisiin ensisijaiseksi avustustavaksi 1 §:ssä. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo myös, että avustuksella tulisi olla erillinen haku-aika, eikä tuen pitäisi olla jatkuvahakuista. Asiaa koskeva maininta olisi hyvä kirjata esimerkiksi 1 §:n soveltamisalaa koskevaan säädökseen tai perustelumuiotioon. Kiinteä haku-aika mahdollistaisi hankkeiden vertailemisen keskenään, jolloin esimerkiksi vaikuttavuudeltaan merkittävimmät hankkeet voisivat menestyä paremmin avustusprosessissa.

2 § Määritelmät

-

3 § Valtionapuviranomainen

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että asetusluonnoksen mukaan valtionapuviranomaisena toimisi ELY-keskus. ELY-asetuksen (1373/2018) mukaan Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hoitaa kaikkien ELY-keskusten toimialueilla valtionavustuslaissa tarkoitetut valtionapuviranomaisen tehtävät koskien vesiensuojelun tehostamisohjelmassa 2019–2023 tarkoitettuja avustuksia kaupunkivesien hallinnan ja haitallisten aineiden vähentämisen tutkimus- ja selvityshankkeisiin. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan valtionapuviranomaistehtävän keskittäminen on perusteltua ja kannatettavaa. Saattaisi olla vielä paikallaan arvioida sitä, tulisiko alueellisten ELY-keskusten osallistua jollain tavalla hakemusten arviointiin esimerkiksi muodostamalla asiantuntijaryhmä arvioimaan kullakin hakukerralla saapuneita avustushakemuksia tai siten, että jokainen ELY-keskus antaisi kirjallisen lausunnon omalta alueeltaan saapuneista hakemuksista. Muutoinkin hakijoiden yhdenmukaisen neuvonnan kannalta olisi selvintä, että Etelä-Savon ELY-keskus hoitaisi varsinaisen valtionavustusneuvonnan ja ohjeistuksen laatimisen. Keskitetylle ympäristöasioiden palvelukeskukselle (Y-aspa) ja alueellisille ELY-keskuksille puolestaan sopisi parhaiten avustusmuodon yleisneuvonta ja tarvittaessa Etelä-Savon ELY-keskuksen

4 § Avustettavat hankkeet

Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan 4 §:n 3 kohdassa olisi perusteltua lisätä haitallisten aineissa erikseen mainittuna mikromuovit. Vaikka perustelumuiotluonnoksen 2 §:n muiden haitallisten aineiden määritelmä sisältänee myös mikromuovit, mikromuovin määritelmä olisi perusteltua ottaa nimenomaisesti 2 §:n säädöksessä esiin tai viitata käsitteen määritelmään muulla tavoin. Tukiviranomaisena toimiminen lisää tehtävän laajuuden vuoksi ELY-keskusten asiantuntijoiden työtä, joten henkilöressurssien lisääminen tehtävää varten on välttämätöntä niin valtionapuviranomaisena toimivalle Etelä-Savon ELY-keskukselle kuin muillekin ELY-keskuksille. ELY-keskuksille on turvattava riittävät voimavarat ja osaaminen koko prosessin hoitamiseen. Joka tapauksessa valtionapuviranomaisen ja

alueellisten ELY-keskusten ja Y-aspan tehtävien rajat olisi tarpeen määrittää selvästi ja yksityiskohtaisesti jo resurssoinninkin kannalta.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry lausuu, että on tarkennettava, voidaanko tukea myöntää 4 § perusteella "vesiympäristölle aineisiin" liittyvään tietämyksen edistämiseen. 4 § 2-kohdan mukaan tukea voidaan myöntää päästöjen vähentämiseen tai lopettamiseen, mutta ei tietämyksen edistämiseen. Kun 4 § 3-kohdassa esitetään, että "muiden haitallisten aineiden tietämyksen" edistämiseen voidaan myöntää tukea, asia jää tulkinnanvaraiseksi. Pykäläkohtaisissa perusteluissa on sanamuoto "...edistettäisiin tietämystä myös muiden haitallisten...". Tuon perusteella voisi olettaa, että on tarkoituksena mahdollistaa tuen antaminen tietämyksen edistämiseen kaikkien haitallisten aineiden tietämyksen edistämiseen. Tuki kaikelle tietämyksen lisäämiselle on kannatettavaa.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry lausuu, että asetusluonnoksessa on eroteltu omiksi aineryhmikseen vesiympäristölle haitalliset aineet ja muut haitalliset aineet. Pidämme hyvänä sitä, että asetuksessa ovat mukana myös niin sanotut muut haitalliset aineet, jolloin rahoitettavilla hankkeilla voidaan vastata laajasti ja ennakoiden haitallisten aineiden aiheuttamiin haasteisiin ja ottaa hankkeisiin joustavasti mukaan sellaisiakin aineita, joita ei ole vielä listattuna EQS -direktiiviin tai muihin direktiiveihin. Asetusluonnoksen 4 §:n mukaan avustusta myönnetään hankkeisiin, joilla edistetään vesiympäristölle haitallisten aineiden päästöjen vähentämistä tai lopettamista ja toisaalta tietämystä muiden haitallisten aineiden poistomahdollisuuksista, esiintymisestä raakavedessä ja muussa vesiympäristössä sekä niiden vaikutuksista. Pykälän 4 kohtien 2 ja 3 sisältöä on syytä vielä tarkastella, jotta asetuksessa esitetyllä rajauksella ei tarpeettomasti suljeta rahoituksen ulkopuolelle hyödyllisiä hankkeita. Onkin syytä vielä huolellisesti harkita onko tarpeen ja perusteltua rajata vesiympäristölle haitallisten aineiden ja muiden aineiden osalta hankkeiden sisältöä eriävästi vai onko eri ryhmään kuuluvien aineiden osalta mielekäästä ottaa laajempi lähestymistapa ja rahoittaa hankkeita, joilla edistetään "vesiympäristölle haitallisten aineiden ja muiden haitallisten aineiden päästöjen vähentämistä tai lopettamista sekä tietämystä aineiden poistomahdollisuuksista, esiintymisestä raakavedessä ja muussa vesiympäristössä sekä niiden vaikutuksista." **Suomen Vesilaitosyhdistyksen** näkemys on, että asetuksen § 4 kohdan 4 merkitys jää hiukan epäselväksi, koska kohdat 1 - 3 kohdat ovat hyvin tiiviisti kuvattuja, jolloin niissä esitettyjen päämäärien ja keinojen erottaminen ei ole yksiselitteistä. Vesilaitosyhdistys pitää hyvänä menettelyä, jossa rahoitushaun yhteydessä kuvataan avustettaville hankkeille asetetut tavoitteet ja päämäärät selkeästi ja tarvittaessa melko yksityiskohtaisesti. Sen sijaan asetuksessa rahoitettavien hankkeiden kuvaus voi olla hyvin yleisellä tasolla, kuten on ehdotettukin.

5 § Avustuksen myöntämisen yleiset edellytykset ja rajoitukset

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että asetusluonnoksen 5 §:n mukaan avustuksen myöntäminen perustuisi koko-naisharkintaan sekä arviointiin hankkeiden odotetusta vaikuttavuudesta vesien hyvän tilan tavoitteeseen pääsemiseksi. Perustelumuiustiossa on tarkemmin kuvattu säädöksen tarkoitusta samalla todeten, että hakemusasiakirjoissa olisi keskeistä tuoda nämä arviotavat seikat esille perusteellisesti. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan erityisesti tukijärjestelmän selkeyden ja yksinkertaisuuden vaatimukset korostuvat, jotta tuki pystytään kohdentamaan tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämän vuoksi esitetään harkittavaksi, että asetuksessa määriteltäisiin hakemukseen sisällytettäväksi edellytetyt tiedot nykyistä ehdotusta tarkemmalla tavalla. Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että yleisesti tulisi kiinnittää huomiota asetuksen soveltamisen ohjaukseen ja selkeyteen sekä oppaisiin ja muihin laadittaviin tietolähteisiin. Tällä tavalla voidaan varmistaa, että ehdotettua asetusta ja avustusmenettelyä tulkitaan yhdenmukaisesti kaikkien potentiaalisten hakijoiden kesken ja kaikissa neuvontaa antavissa ELY-keskuksissa, sekä turvataan muun muassa tukea hakevien toimijoiden tasapuolinen ja yhdenvertainen kohtelu eri hakukerroilla.

6 § Avustuksen saaja

Metsähallitus lausuu, että asetusluonnoksen 6 §:n mukaan avustusta voidaan myöntää kunnille, yhdistyksille, yrityksille ja muille yhteisöille lukuun ottamatta valtion virastoja ja laitoksia. Asetusteksti ja perustelumuistio jättää avoimeksi valtion liikelaitosten aseman asetuksen soveltamisalan suhteen. Tätä olisi asetuksessa siten hyvä tarkentaa ja selkeyttää, jotta liikelaitoskonsernin asema avustusten suhteen olisi selkeä ja yksiselitteinen. Käytännön esimerkkinä voidaan todeta, että myös Metsähallitus valtion liikelaitoksena voi tulla osalliseksi valtion maiden ja vesien haltijana asetusluonnoksessa tarkoitettuihin yhteishankkeisiin, kuten esim. Vallisaareessa, jossa Metsähallituksen toimesta on rakennettu hyvin laajasti viemäri- ja vesijohtoverkostoa. Koska Metsähallitus on niin laaja-alaisesti vaikuttava toimija, on todennäköistä, että myös tulevaisuudessa Metsähallituksen osalle tulisi vastaavanlaisia hankkeita. Edellä mainitun perusteella myös Metsähallituksen mahdollisuus valtion liikelaitoksena saada avustusta olisi perusteltua selkeästi todeta joko asetuksessa tai sen perustelumuistiossa. Liikelaitos toimijana ei rinnastu suoraan valtion virastoihin ja laitoksiin eli ns. tilivirastoihin, jotka toimivat osana budjettitaloutta. Liikelaitoskonserni harjoittaa taloudellista toimintaa, jolle avustus on mahdollinen pääsäännön mukaan ja edellä sanotusti toimii yhteistyöhankkeissa, joihin osallistuminen vaatii avustuksen saajan edellytysten täyttymistä kaikilta osallisilta.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry lausuu, että valtion virastot ja laitokset on rajattu avustuksen ulkopuolelle. Valtion tutkimuslaitoksissa on haitallisiin ja vaarallisiin aineisiin liittyvää erityisasiantuntemusta, joten avustuksen rajausta tältä osin voi heikentää hankkeiden laatua eikä edistä tiedon jakamista ja eri tahojen välistä yhteistyötä. Ehdotammekin, että asetusta muutetaan tältä osin siten, että valtion tutkimuslaitokset voivat olla mukana päähakijan rinnalla yhteistyötahona tai palvelun tuottajana.

WWF pitää erittäin hyvänä, että avustuksen saajia voivat kuntien lisäksi olla myös yhdistykset, yritykset ja muut yhteisöt. Vesienhallintaan keskittyvät hankkeet tarvitsevat taloudellisten resurssien lisäksi myös henkilöresursseja ja osaamista, joita monelta kunnalta puuttuu.

7 § Avustuksen enimmäismäärä

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että asetusluonnoksen mukaan avustusta voidaan myöntää ensisijaisesti enintään 80 % hyväksyttävistä kustannuksista. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan asetuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota avustuksen tuki-intensiteetin määrittelyyn ja soveltamisen ohjaukseen sekä selkeyteen. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tukijärjestelmän tulee yleisesti olla mahdollisimman selkeä, läpinäkyvä, yhdenmukainen ja tasapuolinen tukea hakeville tahoille niiden organisoitumistavasta riippumatta. Siten säädöksen erilainen soveltaminen siitä riippuen onko tuen saaja EU:n valtiotukisääntelyn piirissä vai ei, ei ole toivottavaa, vaan sääntelyn tulisi olla pääosin yhteneväistä kaikkien hakijatyypien osalta. Myös muuten tuki-intensiteetin määrittelyyn olisi tarkoituksenmukaista antaa tarkempia suuntaviivoja esimerkiksi sen suhteen, onko tuen määrä korkeampi jollakin 4 §:ssä mainitulla hanketyypillä suhteessa muihin hanketyyppeihin.

8 § Hyväksyttävät kustannukset

Etelä-Savon ELY-keskus lausuu, että asetuksen perustelumuistiossa 8 §. (hyväksyttävät kustannukset) todetaan, että avustettavassa hankkeessa voi syntyä kustannuksia vain hankkeen toteuttamisen aikana siitä lähtien, kun ELY-keskus on tehnyt hanketta koskevan valtionavustuspäätöksen. Aikaisemmin syntyneitä kustannuksia ei voi laskuttaa hankkeelta eikä laskea avustushankkeen omarahoitusosuuteen. Hankaluutena hakijan kannalta tässä menettelytavassa on se, että hakemuksen jättöajan (voi olla samalla myös hankkeen aloitusajankohta) ja päätösten teon välinen aika voi olla pitkäkin eri syitten takia, minkä vuoksi hanketta ei voi viedä eteenpäin ainakaan kustannuksia tuottaen, ellei hakija ole valmis itse niitä kattamaan. Esitetty kustannusten hyväksyttävyyden ajallinen sitominen päätökseen tuo toki sen, että hakijalla on hanketta aloittaessaan tiedossaan kaikki ne hallinnolliset ehdot (mm. omaisuuden käytöstä, hankinnoista) ja ohjeet,

joita on noudatettava hankkeen toteutuksessa ja mikä näin osaltaan varmistaa mm. syntyneiden kustannusten tukikelpoisuutta. Yleisin tapa avustuksissa lienee kuitenkin sellainen, että tukea voidaan myöntää sellaisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet sen jälkeen, kun hakemus on tullut vireille. Tämä tapa on käytössä mm. YM:n hallinnonalan vesistökuunnostuksia ja rakennusperinnön hoitoa koskevilla avustuksilla ja tätä tapaa voisi harkita käytettävän myös ko. asetuksessa. Tämän kaltaisessa menettelyssä hakijoille voidaan hankkeita koskevia ehtoja ja ohjeita avata etukäteen hakujen hakumenettelyohjeissa. Yleisesti ottaen hakijoilla näyttää olevan tiedossa se, että hankkeen aloittaminen ennen päätöstä, tapahtuu ns. omalla riskillä. Voihan päätös hankkeelle olla kielteinen tai myönteinen.

KEHA-keskuksen näkemys on, että (8 §) hyväksyttävät kustannukset: avustettavassa hankkeessa voisi syntyä kustannuksia vain siitä lähtien, kun ELY-keskus on tehnyt hanketta koskevan valtionavustuspäätöksen. KEHA-keskus ehdottaa muutettavaksi kustannusten tukikelpoisuuden alkamaan siitä, kun hakemus on tullut vireille.

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että asetusluonnoksen 8 §:ssä säädetään hyväksyttävistä kustannuksista. Perustelumuiotiossa on tältä osin todettu, että avustettavassa hankkeessa voi syntyä kustannuksia vain hankkeen toteuttamisen aikana siitä lähtien, kun valtionapuviranomainen on tehnyt hanketta koskevan valtionavustuspäätöksen. Aikaisemmin syntyneitä kustannuksia ei voi laskuttaa hankkeelta eikä laskea avustushankkeen omarahoitusosuuteen. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan perusteluissa esitetty poikkeaa osin yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 6 artiklan mukaiseen kannustavan vaikutuksen määritelmään sisältyvästä normista, jonka mukaan hakemus on jätettävä ennen hanketta tai toimintaa koskevien töiden aloittamista. Hyväksyttävät kustannukset voitaisiin siten hyväksyä myös hakemuksen jättämisestä lukien. Epäselvyyden poistamiseksi hyväksyttävien kustannusten syntymisen ajankohta olisi hyvä ottaa varsinaiseen säädöstekstiin.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry lausuu, että asetuksen perusteluissa todetaan, että avustettavassa hankkeessa voi syntyä kustannuksia vain hankkeen toteuttamisen aikana siitä lähtien, kun ELY-keskus on tehnyt hanketta koskevan valtionavustuspäätöksen. Aikaisemmin syntyneitä kustannuksia ei voi laskuttaa hankkeelta eikä laskea avustushankkeen omarahoitusosuuteen. Tämä asia on syytä kirjata asetukseen selvästi siten, että asia on avustuksen hakijalla selkeästi tiedossa. Vaihtoehtoisesti on syytä harkita, että myös aikaisemmin syntyneitä kustannuksia voi laskuttaa hankkeelta. Käytännössä tiukka rajausta kustannusten hyväksymisestä voi aiheuttaa hankkeiden toteutukseen tarpeetonta viivettä.

9 § Voimaantulo

WWF katsoo, että asetuksen määräajan tulisi ulottua vähintään vuoteen 2027, mikä on määräaika pintavesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi.

Muu näkökohta

EU:n valtioneuvoston säädännön soveltaminen

Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemys on, että siltä osin, kun tuen saaja on yritys tai muu taloudellista toimintaa harjoittava yhteisö, sääntelyn on oltava sopusoinnussa Euroopan unionin valtioneuvoston säädännön kanssa. Lakiehdotuksen lähtökohdaksi on otettu EU:n yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen koskevien säännösten sekä de minimis –asetuksen säännösten soveltaminen. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tämä on perusteltua. EU:n valtioneuvoston säätelyn nimeäminen asetukseen sekä niiden tarkempi esiintuominen perustelumuiotiossa onkin ensiarvoisen tärkeää, sillä EU-tasoinen sääntely saattaa melko useasti koskea avustuksen saajaa. Tältä osin perustelumuiotiossa olisi hyvä luoda suuntaviivat yleensäkin sen ensivaiheen kysymyksen ratkaisemiseksi, pidetäänkö yhtiömuotoista vesihuoltolaitosta sellaisena toimijana, jota EU:n valtioneuvoston säätely koskee. Lähinnä kysymykseen tulee se, onko tuella vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vai liittyykö annettava tuki paikalliseen infrastruktuuriin tavalla,

joka vaikuttaa rajat ylittävään kauppaan enintään marginaalisesti ja jäisi siten EU:n valtiontukisääntelyn ulkopuolelle.